

LAUDATIO A LLUÍS MARIA XIRINACS

El poeta hindú Tagore afirmava que no posseïm poder sobre els nostres records, que aquests són como quadres que guardem en unes golfes, en les què, quan hi entrem, quedem enlluernats i estranyats que de determinades escenes sols en puguem recordar alguns fragments i retalls en perjudici d'altres. Un altre poeta alemany, Hölderlin, afirmava que la pràctica sistemàtica del record, la platònica “anàmnesi” ens dóna la clau per a entendre, al final, la nostra relació entre el recordat i el recordant. Davant del còmput d'exageracions, a vegades insults i superficialitats que corren per Internet i els blogs sobre en Lluís Maria, tractaré de seguir el consell dels dos poetes per així recuperar el Xirinacs primigeni i original.

Em vaig topar amb ell per primera vegada quan, essent jo encara estudiant de filosofia, vaig anar amb el filòsof Emilio Lledó a Horta, a casa d'en Xavier Serra, deixeble avui d'en Raimon Panikkar. Després, me'n vaig anar a estudiar a Alemanya i no vaig poder seguir la seva segona etapa de lluitador anti-franquista i polític català. A la tornada de Frankfurt, quan jo ja era professor de Filosofia a la Universitat de Barcelona, me'l vaig tornar a trobar, aquesta vegada com a alumne avantatjat que volia fer el doctorat. Recordo que llavors es va iniciar la nostra amistat, ja que a ell el va sorprendre que jo practiquéssim una Filosofia alternativa a la occidental, parlant d'Egipte i del Cabalisme. Vaig poder ser testimoni de com elaborava la seva tesis doctoral. Anys després, vaig anar a la Plaça de Sant Jaume a recolzar-lo en la seva nova lluita. Vam parlar de Naturisme i de com aquesta ciència podia ajudar-lo per les seves dolències.

Algún temps després ens vam trobar amb motiu d'una conferència que vaig fer a Olesa de Montserrat. Allí vam sopar junt amb altres amics: Carme Arrufat, escriptora i la meua companya, Pilar Fenés, la seva cicerone, Pere Grimau professor de la Facultat de Belles Arts, Pilar

Herrero, professora de Belles Arts, i Enric Aguilar, filòsof i ex-monjo de Montserrat, entre d'altres. Per a la meua sorpresa, coneixia el meu llibre "Goethe y Montserrat" i em va explicar nombrosos records de la seva relació amb els monjos i el monestir; sobretot recordo que em vaig emocionar quan em va dir que s'havia amagat, durant el franquisme, a l'ermita de Sant Dimes.

Finalment i de manera curiosa en el darrer any, els meus contactes amb ell foren nombrosos arran de la traducció i publicació d'un llibre sobre Catalunya, "L'Essència Romànica de Catalunya", escrit per un alemany: Diether Rudloff. Fins i tot tinc la sort d'haver gaudit de la seva presència a casa nostra, a Caldes, un cèlebre diumenge. Recordo el seu entusiasme sobre les tesis del llibre d'en Diether sobre Catalunya i la seva acceptació de que només una nova consciència espiritual podria canviar el nostre país. Tres setmanes abans de la seva partida definitiva, en Lluís Maria i jo vam tenir una darrera conversa per telèfon, a causa dels problemes que l'Institut Raimon Llull posava al "nostre" llibre sobre Catalunya. Ell em va indicar que m'enviava un llibre clau per a ajudar-nos, "Katalanische Lyrik", un llibre que li havia regalat Till Stegman, amb qui jo estava a punt de comunicar-me; a més, em va fer prometre que em posaria en contacte amb la gent d'El Camí.

Tots aquests records que s'amunteguen dins la meua ment, la primera cosa que em transmeten és l'alegria per haver-lo conegut i per haver tingut la sort de coincidir en un espai i temps d'aquest planeta amb ell, les seves idees i els seus actes. I aquests records m'han mostrat un gran error per la meua part: el de no haver entrat a discutir amb ell centenars de detalls de la vida política i social del país. Ara ja és tard per a aquesta conversa.

L'ESCENARI I LA SIGNIFICACIÓ DE LA SEVA DESENCARNACIÓ.

Certament res no és casual en la seva desencarnació. Per començar, el fet temporal, que sigui el 6 d'agost: en primer lloc això apunta al tancament del cicle biogràfic –va nèixer un 6 d'agost i se'n va un 6 d'agost. Possiblement Pitàgores va cloure la seva vida d'una manera semblant; amb això s'indica un cicle de vida quasi complet. Em suggereix que potser hagi realitzat tot allò que l'encarnació li permetia, la qual cosa significa esgotar el temps primer i darrer.

En segon lloc, tot apunta, per les dates, tal i com indica en Lluís Romaní, a la coincidència amb l'acte de la “transfiguració” en el Nou Testament i més encara si ho contemplem associat a la seva ascensió al mont Tago, possiblement abans de finalitzar la seva vida.

En tercer lloc, el sis d'agost és un referent pacifista de primer ordre. És el dia de la bomba d'Hiroshima, sovint escollit pel moviment pacifista mundial per a determinar la voluntat de no violència davant d'un conflicte.

Pel que fa al lloc (Ogassa) veiem que respon a diverses significacions. Primer, Sant Joan de les Abadesses i l'entorn de Ripoll constitueixen el bressol històric de la cultura catalana; segon, el fet de la natura tampoc no és arbitrari. És sorprenent que en Lluís Maria, un ex-capellà, deixi una nota en la què no es parla de Déu en el moment transcendent de la seva vida i sí que en canvi es lliura a la natura. Això sembla apuntar a una crítica religiosa clara pel que fa a la religió convencional i una certa aproximació a un panteisme romàntic. En els seminaris de la facultat recordo el seu interès per Hölderlin. Revisant els seus treballs de doctorat he trobat un assaig sobre Hölderlin i les seves idees em confirmen que s'ha inspirat en el Romanticisme alemany i en especial en Hölderlin per a

convertir el seu òbit en un retorn a la natura. Si llegim les dues darreres pàgines de la novela Hiperió de Hölderlin, veurem els punts de contacte amb la seva excursió a Ogassa.

SIGNIFICACION FILOSÓFICA DE L'ACTE DE SOBIRANIA

Xirinacs es va convertir en filòsof en els darrers lustres de la seva agitada vida. Ell coneixia bé Kant, Hegel i Marx. Per aquesta raó, el primer homenatge que se li pot fer és intentar explicar des de la profunditat filosòfica la transcendència i la significació del seu acte.

Partim d'un pressupòsit per a entendre la seva desencarnació: que no hi ha teoria de la conspiració, és a dir, que ningú no va atemptar en contra de la seva persona. També partim d'un altre pressupòsit: que ell no va dur a terme això que en la cultura occidental coneixem com a "suïcidi". Segons coneixement de persones properes a ell, la seva cardiopatia no havia empitjorat; certament que la seva salut era delicada, però el seu estat no era de tal gravetat que l'obligués a un suïcidi per motius de salut. D'altra banda, el seu estat psicològic era bo: jo mateix havia parlat amb ell feia poc.

A més, Xirinacs com a filòsof coneixia perfectament el debat sobre el suïcidi en la cultura occidental, desde el Werther de Goethe, fins a l'anàlisi d'en Schopenhauer, Camús i Sartre sobre el tema. No s'han de buscar, com ho van fer els mitjans de comunicació, els mòbils de la seva mort en el suïcidi convencional (per desengany amorós, salut o melangia). El mòbil de la seva partida és de caràcter espiritual i de destí personal. La clau ens la dóna el seu escrit final. Ell opta per la desencarnació personal com a culminació de tota una vida dedicada a dos temes i un axioma: l'emancipació de Catalunya i la justícia social, tot això a aconseguir per mètodes no violents, que no vol dir pacífics en el sentit d'amansiment o

docilitat. Lluís Maria creu en la tesis que, a la seva edat, pot realitzar un darrer servei a aquestes causes, en especial a la primera i s'orienta envers a una ideologia aparentment cristiana a primera vista. Sembla, a primera vista, repeteixo, que s'orienta envers el sacrifici evangèlic, cap el donar la vida individual per a desencadenar una reacció col·lectiva que ajudi a salvar o a canviar la vida de Catalunya com a col·lectivitat. Aparentement, doncs, el seu acte ens porta ecos de la redempció cristiana (em refereixo a la versió vaticana, una altra cosa és la realitat històrica, ja que avui sabem que Jesús mai no va planificar un sacrifici personal, més enllà del poble jueu) i de la seva missió salvífica; el sacrifici d'un perquè tots es mobilitzin.

Però una anàlisi més assossegada, ens mostra que no és tant Jesús sinò el grec, el model que Lluís Maria segueix, el d'Empèdocles i Sòcrates. Recordem que no hi ha cap al·lusió al diví en la seva carta de comiat, ni tampoc al proïsme i la seva justícia social; en el comiat, se centra en la llibertat col·lectiva. Això apropa el seu escenari al pensament grec, a l'ètica política. Sòcrates, quan és condemnat pel poble d'Atenes a ser ajusticiat prenent la cicuta, pot perfectament escapar de la presó, ja que Critó soborna els carcellers, però ell s'hi nega; s'estima més, amb una decisió personal i lliure, mostrar i donar exemple als atenencs de respecte a les lleis, mostrar un acte de valor suprem i assenyalar quin és el camí polític a seguir a la polis. El sacrifici d'Empèdocles a Agrigent encara és més proper a Lluís Maria. Empèdocles entra en conflicte amb part dels seus conciutadans per la defensa de la constitució democràtica; al final de la seva vida només contempla com a sortida per a aquesta, donar exemple polític i existencial als habitants de la ciutat amb un salt a l'Etna. Després de la seva mort, els ciutadans reaccionen, es penedeixen i li erigeixen una estàtua.

En altres paraules, l'Acte de Sobirania, és un acte que no té res a veure amb el suïcidi clàssic, és un acte d'**eutanasia** personal, a l'estil del món antic, mostrant a una col·lectivitat, amb valor personal i amb llibertat, la possibilitat d'una emancipació socio-política per a que els ciutadans del país reaccionin. No existeix el suïcidi clàssic, fins i tot, si l'autopsia mostrés que s'havia pres algun tranquil·litzant; el cert és que la seva intenció primera és trencar un límit, ser un exemple, com ho van fer grans homes abans que ell.

Des d'aquesta perspectiva, el seu acte culmina en gran part la seva vida i està ple de coherència. Tota la seva vida ha intentat mostrar que els límits del políticament correcte es podien traspassar, sempre amb no-violència i amabilitat. Per dur a terme una empresa como aquesta, cal no tan sols una madura personalitat i un autocontrol absolut sobre sí mateix, sinò que també es fa necessària una intensa vida espiritual, com la que van tenir Sòcrates o Pitàgores. Es fa necessària una enorme dosis de valor testimonial i un coneixement del més enllà i de la transcendència que no és a l'abast de la majoria dels homes. Cal alhora una forta evolució personal, haver superat l'egocentrisme a través de dotzenes d'estratègies i una gran creativitat emocional.

Només per aquetsa raó, l'acte de sobirania d'en Xirinacs és un "beau geste". Quelcom quasi impossible de seguir per a qui no tingui una espiritualitat enllaçada amb l'esperit d'un poble. L'ésser humà es troba en contacte amb dues esferes espirituals: la primera, amb l'absolut interior, la guspira divina individual que tots portem a dins; la segona, amb l'esfera de l'esperit del poble al què pertanyem. En el cas d'en Lluís Maria, aquesta segona esfera era la predominant en la seva relació amb el món.

La seva vida socio-política i ètica i aquest acte final, col·loquen a Xirinacs en una perspectiva històrica rellevant. Ens el posen a l'alçada de dos

altres grans Mossèn (curiosa la relació de Catalunya amb els sacerdots), com Raimon Llull i Jacint Verdaguer. Xirinacs ha estat el Verdaguer del segle XX, l'home que ha vingut a Catalunya per a donar testimoni de la necessitat d'una emancipació no-violenta, d'acord amb el caràcter català.

LES CRÍTiques I LA SEVA REFUTACIÓ

Que sigui un “beau geste” no exclou la crítica a aquesta desencarnació, ja que tota crítica serena és legítima. Cal preguntar-se si, amb aquest gest, Xirinacs aconsegueix realment els seus objectius; i aquesta crítica també es pot aplicar a Jesús, a Sòcrates i a d'altres persones. La validesa i bellesa de llurs gests no significa que en una segona fase no siguin criticables, sobretot perquè moltes vegades no aconsegueixen els seus objectius. No entraré aquí, sinò que deixaré obert el debat. On sí que vull entrar és en les rèpliques de les crítiques poc afortunades que aquests dies s'han vessat contra ell.

Un argument utilitzat fins a la sacietat és el d'amic d'ETA, i per això, amic de la violència armada, argument que comporta la condemna de tota la seva personalitat. Tot això prové d'unes declaracions tergiversades fa alguns anys sobre la lluita armada del País Basc i de l'entorn d'ETA i HB. És possible que no fossin unes declaracions afortunades ni productives, però foren tretes de context. Allò que en Lluís Maria apuntava era merament que, en contrapunt a la violència del País Basc, existeixen altres violències contínues d'estats europeus. Però una cosa és relativitzar la condemna a ETA i HB i una altra, deduir d'això que era amic de la lluita armada com a mètode d'obtenir una autonomia. Ell mai no va afirmar la validesa de la violència com a mètode: tota la seva vida fou una mostra del contrari. De totes maneres, intentar desqualificar tota la seva personalitat amb els seus matissos per una frase treta de context i escassament afortunada és una perversió.

Un altre argument utilitzat en els comentaris de premsa, és presentar a Xirinacs com una persona apostòlica i profètica, en contrapunt a la Realpolitik, és a dir, la política en sentit pragmàtic i no idealista. Estenent aquest argument s'ha arribat a afirmar la seva "bogeria" o la seva candidesa. Certament que a Lluís Maria se'l pot criticar per no haver sabut treure partit a la Realpolitik, però alhora, allò que ell sempre ha assenyalat és que la política, sense oblidar el seu costat pragmàtic, s'ha d'orientar vers fites nobles i grans, vers fites espirituals i si això no succeeix, llavors, sols amb Realpolitik, Catalunya entra en una desil·lusió permanent.

Un tercer argument respecte de la seva desencarnació, se centra en el fet que sembla com si ens presentés un martiri. Se'ns diu que la independència sols es pot aconseguir amb mort o martiri. Sembla que se'ns ofereix una cultura de la mort, en sentit Heidegger i no de la vida.

Ja he mencionat anteriorment que Xirinacs, pel que fa a si mateix, no pretén amb la seva desencarnació mostrar cap cultura de la mort; l'únic que tracta de mostrar és que, a l'estil de Sòcrates, Jesús o Empèdocles, la mort pot ser productiva per a una tasca d'alliberació. I, pel que fa als ciutadans de Catalunya, en cap moment crida a la lluita armada ni a la mort; l'únic que indica és que cal tenir VALOR per aconseguir algun dia la independència i aquest valor inclou la POSSIBILITAT, d'arriscar la vida individual per a un bé col·lectiu. És una lliçó de patriotisme o republicanisme allò que està indicant.

SIGNIFICACIÓ HISTÒRICA DE LA SEVA PRAXIS I DEL SEU PENSAMENT

No sóc competent ni molt menys per valorar en perspectiva històrica la praxis sòcio-política d'en Lluís Maria. Jo no era a Catalunya en el temps

d'aquesta praxis. Només diré, en termes generals, després de llegir alguns dels seus llibres i d'escoltar referències en premsa i altres documents, que la praxis política de Xirinacs, des de l'Assamblea de Catalunya, la lluita per l'amnistia, la seva labor al senat, a Madrid, i després al BEAN, és impressionant. Es pot estar d'acord o en desacord amb les seves tesis, però és admirable des de l'humanisme modern veure les seves esmenes durant l'elaboració de la constitució, o llegir les seves propostes polítiques sobre Catalunya en "La Traïció dels Líders".

I ara dins del marc del pensament teòric cal destacar dos apartats. En primer lloc, totes les seves idees socio-polítiques sobre la denominada Tercera Via, aquest intent d'anar més enllà del socialisme convencional i del capitalisme actual. Tot i que conec en general les seves tesis, tampoc no em considero competent per a valorar-les, ja que no he assistit en directe als seus cursos.

En segon lloc, hi ha el fruit de la seva tesis doctoral "Un Model Global de la realitat", que sí que conec, ja que vaig ser testimoni de la seva elaboració i crec que és interessant comentar breument dos aspectes sobre aquesta teoria filosòfica. Per començar, sorprèn que Xirinacs, com Gaudí- que en el seu dia va deixar de banda la Història de l'Arquitectura a fi d'elaborar el seu propi camí -deixa de banda tota la Història de la Filosofia contemporània i elabora unes tesis totalment personals i desvinculades de la Modernitat. No segueix ni el Positivisme lògic, ni l'estructuralisme, ni la dialèctica neomarxista, ni l'existencialisme, ni el situacionisme, sinó que llaura la seva pròpia esfera filosòfica. El seu punt de referència es troba a Catalunya, en el pensament català, concretament en Raimon Llull, a qui admira. Entre altres moltes coses, Llull elaborà una Ars Magna, que era un model de pensament per trobar la veritat en cada situació de disputa; així doncs, fins i tot en el camp filosòfic, Xirinacs és tan català que pren a Llull per model, no a Adorno, a Marcuse o a

Heidegger, sinó a Lluís. Això, independentment del fet que molts conceptes que ell utilitza provenen de pensadors occidentals de forma puntual i/o formal, com per exemple Heràclit o Wittgenstein.

D'altra banda, la seva obra és un exercici d'allò que es coneix com a "filosofia alternativa". És a dir, construir una teoria sense refiar-se gaire de les teories filosòfiques convencionals. D'aquesta forma elabora un model o tors personal que, com una esfera, abraça totes les possibles categories de la realitat. Admirable empresa! Tot això amb un objectiu: facilitar l'enteniment entre les persones i els pobles i entendre la realitat en la seva complexitat. Certament que la seva teoria des de l'òptica de la filosofia moderna és criticable i existeixen nombrosos punts de debat i discussió, però aquest no és el lloc per a això; el que sí que és cert, és el seu rigor i la seva qualitat filosòfica.

COMIAT

Voldria acabar amb una frase de Hölderlin- a qui ell coneixia i admirava- que crec que descriu perfectament la vida de Xirinacs, perquè crec que amb les seves activitats ell no fa res més que enfrontar-se amb els poderosos per a protegir els dèbils.

"Non coarctari maximo, contineri tamen a minimo divinum est"

"No ser limitat pel més gran, sinó ser contingut pel més petit, això és diví."

Lluís Maria, gràcies!

Dr. Phil. Octavi Piulats Riu

Professor titular de filosofia de la UB

Doctor amb filosofia per la universitat JW Goethe de Frankfurt am Main.

Membre del partit alemany Die Grünen.